

ВІСНИК ПСИХОЛОГІЇ І ПЕДАГОГІКИ

матеріали міського науково-практичного семінару
«Реалізація компетентнісного підходу до
формування професійної компетентності
майбутнього вчителя початкової школи»

Випуск-16

Київ - 2014

Збірник наук. праць. - Випуск 16

ВІСНИК ПСИХОЛОГІЇ І ПЕДАГОГІКИ [Електронний ресурс] Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут людини. – Випуск 16. – К., 2014. – Режим доступу до збірника : [http://www.psyh.kiev.ua/Збірник наук. праць. - Випуск 16](http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_16)

Рекомендовано до видання Вченою радою
Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка
(Протокол № __ від _____ 2013р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Безпалько Ольга Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка (головний редактор);

Беленька Ганна Володимирівна, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи, завідувачка кафедрою дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

Іванов Олександр Володимирович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедрою соціальної педагогіки Московського гуманітарного педагогічного інституту;

Побірченко Неля Антонівна, доктор психологічних наук, Провідний науковий співробітник НДЛ освітології Київського університету імені Бориса Грінченка;

Сергеєнкова Оксана Павлівна, доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедрою загальної, вікової та педагогічної психології Київського університету імені Бориса Грінченка;

Чернобровкін Володимир Миколайович, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедрою психології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка;

Бакланов Костянтин Володимирович, кандидат педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної педагогіки Московського гуманітарного педагогічного інституту;

Веретенко Тетяна Григорівна, кандидат педагогічних наук, професор завідувач кафедрою соціальної педагогіки та корекційної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

Прокопович Євгеній Михайлович, кандидат медичних наук, доцент кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка;

Юрченко Віктор Іванович, кандидат психологічних наук, доцент, директор Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка (головний редактор);

Мартиненко Світлана Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедрою початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

Котенко Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов і методик їх навчання Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

Гріньова Ольга Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

© Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, 2014

© <http://www.psyh.kiev.ua>, 2014

**Запрошуємо Вас презентувати науковій Інтернет-спільноті свої пошукові доробки
Вимоги до оформлення статті**

ЗМІСТ

Передмова

- Безух Ю.С. Активізація іншомовної мовленнєвої діяльності майбутнього вчителя початкової школи
- Бондаренко Г.Л. Формування мовленнєво-риторичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи
- Буренко В.М. Деякі аспекти іншомовної підготовки майбутнього вчителя початкової школи
- Веклич Ю.І. Порівняльна семантика лексем позначення білого та чорного кольорів у культурах країн світу
- Віттенберг К.Ю. Вимоги до іншомовної підготовки в дошкільних навчальних закладах у контексті проблеми наступності
- Герасимова О.І. Самоосвітня компетентність студентів як складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи
- Голота Н.М. Особливості реалізації компетентнісного підходу в системах освіти зарубіжних країн
- Дубовик С.Г. Формування культури професійного мовлення майбутніх учителів початкової школи на засадах компетентнісного підходу
- Заворотна О.І. Організація процесу навчання іноземних мов в умовах адаптації першокласника у школі
- Котенко О.В. Іншомовна складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи
- Кошарна Н.В. Операційно-процесуальний компонент педагогічної підготовки майбутніх вчителів у ВНЗ (на прикладі України та Швеції)
- Куземко Л.В. Підготовка вчителя початкової школи до реалізації індивідуального підходу
- Лабунець Ю.О. Реалізація компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи у Канаді
- Лобода О.В. Проблема наступності у навчанні іноземної мови дітей дошкільного і молодшого шкільного віку
- Мартинчук О.В. Сучасні вимоги до професійної діяльності вчителя початкової школи в умовах інклюзивного навчання
- Мартиненко С.М. Компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителя початкової школи: здобутки, проблеми і перспективи
- Метелюк В.І. Розвиток компетентнісного підходу до формування міжособистісної взаємодії учнів початкової школи
- Новик І.М. Формування діагностичних умінь студентів напряму підготовки "ПО" у процесі індивідуальної навчально-дослідницької роботи
- Петрик Л.В. Медіатекст як один із засобів формування іншомовної комунікативної компетенції студентів педагогічної спеціальності
- Руденко Л.С. Підготовка вчителя початкової школи до творчої педагогічної діяльності
- Руднік Ю.В. Змістовно-методичне забезпечення процесу підготовки вчителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ
- Ситник О.І. Неперервна педагогічна освіта вчителя в Ірландії
- Сінельник І.П. The actualization of the potential of the cycle "a Foreign language" disciplines in prospective primary school teachers' education for tolerance

Соломаха А.В. Розв. іншомов. соціокульт. компетенції майбут. вчителя ПШ на матер. усталених словесних комплексів з назвами тварин у нім. мові

Толубко І.Г. Формування виховної компетентності майбутніх учителів початкової школи засобами українського фольклору

Юрченко В.І. Роль рідної мови у формуванні комунікативної компетентності молодших школярів

Лобода О.В. Проблема наступності у навчанні іноземної мови дітей дошкільного і молодшого шкільного віку

Лобода Ольга Володимирівна – старший викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання кафедри іноземних мов і методик їх навчання Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ.

У статті висвітлено питання наступності у навчанні іноземної мови дошкільників та учнів початкової школи. Визначені принципи та умови навчання відповідно до нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти (БКДО) та аспекти його наступності згідно Державного стандарту початкової освіти (ДСПО). Окреслено шляхи реалізації наступності між дошкільною та початковою ланками освіти.

Ключові слова: наступність, іншомовна підготовка, дошкільна і початкова ланки освіти, комунікативний підхід, компетенція, діяльнісний характер навчання, БКДО, ДСПО.

В статье рассматриваются вопросы преемственности в обучении иностранному языку дошкольников и учащихся начальной школы. Определены принципы и условия обучения в соответствии с новой редакцией Базового компонента дошкольного образования (БКДО) и Государственного стандарта начального образования (ГСНО). Намечены пути реализации преемственности в иноязычном обучении дошкольников и учащихся начальной школы.

Ключевые слова: преемственность, обучение иностранному языку, дети дошкольного и младшего школьного возраста, принципы и условия обучения, БКДО, ГСНО.

The succession of foreign language teaching pre-school pupils and elementary school pupils' problem is highlighted. Principles of learning and conditions according to the new The Basic component of Pre-school Education (BKPE) aspects and its continuity with The Government Standard of Primary Education (DSPE) .The ways of realization of continuity between preschool and primary-level educations are specified.

Key words: succession, foreign language training, pre-school and primary school pupils, principles and conditions of training, BKPE, DSPE.

Зміст

[\[сховати\]](#)

- 1 Постановка проблеми
- 2 Аналіз досліджень
- 3 Постановка мети дослідження
- 4 Виклад основного матеріалу
- 5 Висновок
- 6 Список використаних джерел

Постановка проблеми

Спрямованість України на інтеграцію у європейський та світовий простір, міжнародний обмін інформацією у різних галузях знань, значною мірою впливають на підвищення статусу іноземної мови як важливого засобу комунікації та навчального предмета, що вимагає реформування мовної освіти на різних її ланках. Майже двадцять років триває реформування української освіти. За цей час накопичено великий масив законодавчого, концептуального і прикладного матеріалу з питань розвитку освіти; принципово оновлено зміст дошкільної та початкової освіти, а також задіяно механізм державних стандартів єдиного освітнього простору та управління якістю освіти. У цьому контексті проблема наступності у навчанні дітей дошкільного і молодшого шкільного віку є однією з актуальних у педагогічній теорії та практичній діяльності сучасної неперервної освіти.

Аналіз досліджень

Одним із найважливіших завдань, які визначено Державним стандартом початкової освіти (ДСПО) є запровадження вивчення іноземної мови з 1-го класу в усіх загальноосвітніх навчальних закладах і досягнення цілісності й наступності у навчанні та вихованні двох освітніх ланок – дошкільної й початкової.

Проблему наступності досліджували Ш.Амонашвілі, О.Запорожець, Г.Люблінська, С.Русова, В.Сухомлинський, Є.Тіхеева, К.Ушинський та багато інших педагогів. Так, Г.Люблінська вважала, що між дошкільними закладами і початковою школою має існувати міцний внутрішній та зовнішній зв'язок. Вона визначила цю категорію як певний тип зв'язків, які існують між завданнями, змістом, методами й прийомами навчання у дошкільному закладі та загальноосвітній школі, а також тими знаннями, які діти опанували у цих ланках освіти [2].

Важливі аспекти проблеми наступності відображені у дослідженнях Л.Артемової, А.Богуш, З.Борисової, О.Кононко, З.Плохій, О.Проскури, О.Савченко та інші. Вони вважають старший дошкільний вік найбільш відповідальним періодом дитинства, в якому закладаються основи особистості, відбувається підготовка до життя у суспільстві, навчання у школі. Саме в цьому віці інтенсивно розвивається пізнавальна, почуттєво-емоційна, творча сфера особистості, образне мислення; формуються такі особистісні якості: доброта, щирість, сердечність, чесність, милосердя, відкритість, радісне сприйняття життя тощо.

Реалізацію принципу наступності у навчально-виховних комплексах «Школа – дошкільний навчальний заклад», проблеми функціонування таких закладів, а також особливості організації освітнього процесу в них досліджували А.Богуш, В.Кузь, Н.Манжелій, І.Печенко, З.Плохій, О.Савченко та інші [3, с. 35].

Аналізуючи проблему наступності з двох позицій, О.Запорожець зазначав, що перша позиція має бути спрямована на вдосконалення дошкільного виховання щодо вимог школи; друга позиція спрямована на продовження виховної та навчальної роботи в школі при спільній роботі педагогів дошкільної й початкової ланок освіти [2].

Проблему наступності намагаються практично розв'язати сучасні дослідники, вихователі дошкільних установ та вчителі початкової школи, про що свідчать публікації та результати досліджень останніх років, які спрямовані на вивчення та практичне впровадження в дію розробок для реалізації принципу наступності між дошкільною та початковою ланками освіти.

Постановка мети дослідження

З'ясувати актуальні проблеми наступності у навчанні іноземної мови старших дошкільників і учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу

У Базовому компоненті дошкільної освіти (БҚДО) укладено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та виховання дитини 6(7) років – періоду вступу до школи. Дотримання перспективності та наступності між першими ланками освіти є необхідною умовою формування нової особистості – успішної, самодостатньої, готової до саморозвитку впродовж життя.

Наступність навчання у педагогіці розглядається як один із принципів дидактики, який вимагає формування знань, умінь і навичок у відповідному порядку. Наступність є важливим інструментом здійснення безперервності освіти між її ланками, що виражено у зв'язку та узгодженості між всіма її компонентами: цілями, завданнями, змістом, методами, засобами, формами організації, які забезпечують ефективний розвиток дитини, її успішне навчання та виховання на цих ланках освіти.

У сучасних умовах дошкільного навчального закладу і початкової школи існує достатньо можливостей, які дозволяють реалізувати зазначені моменти наступності.

А.Богуш, аналізуючи наступність і перспективність державних стандартів початкової та дошкільної освіти, зазначила, що керуючись принципом наступності змісту дошкільної і початкової ланок освіти, було внесено певні зміни як до змісту БҚДО, так і до його структури. Як і в початковій школі, зміст БҚДО визначено на основі компетентнісного підходу відповідно до вікових можливостей дітей, що реалізуються в освітньому просторі, спрямованому на досягнення соціально закріпленого результату (заданої норми, вимог до розвиненості, вихованості та навченості дитини), що зумовлює необхідність чіткого визначення життєво важливих компетенцій (дитина знає, обізнана, розуміє, уміє, усвідомлює, здатна, застосовує, виявляє ставлення, оцінює). Компетентнісний підхід орієнтує на цілісний розвиток дитини, підкреслює важливість закладання в дошкільному віці фундаменту для набуття на подальших вікових етапах розвитку спеціальних знань та вмінь. Увага педагога має спрямовуватися на головні лінії розвитку фізичного та морально-

духовного здоров'я, особистісних цінностей як своєрідного внутрішнього стрижня, формування навичок практичного життя, та сприйняття розвитку індивідуальності дитини.

Набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах дитячої діяльності: ігровій (провідній для дітей дошкільного віку), сенсорно-пізнавальній, навчально-ігровій, театральній, мовленнєвій, художньо-мовленнєвій, образотворчо-продуктивній, художньо-практичній, соціокультурній та інших) та, відповідно до варіативної частини БҚДО – в іншомовній [1].

Наступність у психолого-педагогічних джерелах розглядається як один з найголовніших психолого-дидактичних принципів, який передбачає встановлення взаємозв'язків, зокрема, між дошкільною ланкою освіти та початковою школою. Така взаємозалежність та взаємна орієнтація двох послідовних освітніх ланок забезпечує безперервний розвиток та перспективний характер. Тому освітні програми для дошкільних навчальних закладів, які спрямовують навчально-виховний процес у них, повинні розроблятися з обов'язковим урахуванням певного комплексу вимог. Водночас програми навчання дітей у початковій школі мають бути зорієнтовані на підготовку, яку забезпечують дошкільні навчальні заклади. Такі науковці, як В. Давидов, І. Гарамова, О. Уланова, О. Рейпольська справедливо вважають, що наступність полягає у збереженні зв'язку між побудовою навчальних предметів у початковій ланці освіти та тими життєвими знаннями, які набуті дитиною під час перебування у дошкільному закладі. Дослідження Л. Венгера, О. Запорожця, Г. Костюка, М. Лісної, М. Поддякова та інших обґрунтовують створення психологічної теорії розвитку дошкільника, необхідність визначення етапу його готовності до шкільного навчання, а також психологічної готовності до навчання в початковій школі [4, с. 29-30].

Доцільність навчання дітей дошкільного віку іноземних мов відображена у низці праць вітчизняних та зарубіжних вчених (Н. Агурової, В. Плахотніка, О. Ханової на інших). Навчання дітей іноземної мови в дошкільних навчальних закладах має на меті формування елементарних навичок усного мовлення на основі засвоєння лінгвістичного матеріалу та сприяння загальному розумовому розвитку дошкільників. Відомо, що на кінець дошкільного віку в дітей завершується процес фонематичного сприймання, з'являється усвідомлення звукової сторони рідної мови.

Організоване засвоєння іншомовного спілкування загалом можна розглядати як чинник психічного розвитку дитини. Розвиток має місце там, де є новий для суб'єкта предмет освоєння (Л. Виготський). Іноземна мова як засіб спілкування у цьому контексті розширює можливості дитини у пізнанні багатоаспектності людських стосунків, їх особливостей в різних культурах.

Необхідність раннього навчання іноземної мови не викликає сумнівів. Досвід і спеціальні дослідження підтверджують його доцільність. Обґрунтована з лінгвістичної і психологічної точок зору методична система такого навчання позитивно впливає на розвиток лексичного запасу, сприймання, пам'яті, уяви, вольових якостей, природних нахилів, комунікативних здібностей дітей, забезпечує засвоєння обмеженого матеріалу і створює добрі передумови для засвоєння іноземної мови у шкільному віці.

Так, у Програмі виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» окреслені освітні завдання з іншомовного навчання дошкільників:

- формування мотивації дітей до навчання англійської мови, яка в світі набуває все більшого поширення;
- розвиток комунікативних здібностей і бажання використовувати іноземну мову як засіб спілкування дітей;
- збагачення знань про культуру англійських країн.

Відповідно до завдань іншомовного навчання визначені умови успішної педагогічної роботи з дітьми дошкільного віку:

- особистісно-орієнтований, діяльнісний та комунікативно-когнітивний підходи до навчання іноземної мови у грі, в центрі уваги яких є дитина;
- формування мотивації до навчання іноземної мови. створення психологічного супроводу, диференціація та індивідуалізація навчання;
- володіння методикою навчання іноземної мови, варіативність її застосування, дотримання відповідного мовного режиму вихователем;
- використання новітніх інформаційних технологій;
- унаочнення процесу навчання відповідними предметами, іграшками, ілюстраціями, малюнками;
- забезпечення методичного та методологічного середовища.

Дошкільне вивчення дітьми іноземної мови має розглядатися як підготовчий етап до навчання у школі, і тому важливо забезпечити наступність такого навчання за змістом, формою та методами, з урахуванням вікових особливостей дітей. Педагоги, які здійснюють навчання дошкільників іноземної мови, мають бути фахівцями дошкільної ланки освіти, глибоко розумітися у сфері вікових особливостей, знати лінгвопсихологічні основи навчання іноземної мови дітей цього віку.

Саме тому перехід від дошкільного навчального закладу до початкової школи має носити поступовий характер і базуватися на принципах: особистісно орієнтованого навчання та урахування психолого-педагогічних особливостей дітей молодшого шкільного віку. З огляду на це нам імпонує думка О.Котенко, яка стверджує, що сутністю комунікативного підходу до навчання іноземних мов молодших школярів є не просто створення умов у яких пропонується діяти учням, а безпосередньо залучення їх до діяльності у запропонованих умовах. Учні йдуть шляхом не «Запам'ятовуй і дій!», що є характерним для умовно-комунікативного підходу, а «Діючи запам'ятовуй!». Пріоритетна роль при навчанні іноземних мов, згідно з комунікативним підходом, відводиться формуванню потреби учнів у мовленнєвих діях, оскільки навчання має діяльнісний характер: учні намагаються вирішити реальні та уявні завдання.

Діяльнісний характер має такі форми:

- рольові ігри, де іншомовне спілкування серед учасників відбувається згідно з розробленим сюжетом, розподілом ролей;
- проблемні ситуації, під час яких комунікантам треба визначити власну позицію відносно заданої ситуації, спростувати або підтвердити припущення тощо;
- вільне (непідготовлене) спілкування.

Дитині цікаво те, що входить в коло її інтересів, або становить для неї тимчасову значущість. Тому молодші школярі краще запам'ятовують вірші, казки, пісні, які викликають яскраві образи та сильні емоції. Уроки іноземної мови у початковій школі визначаються акцентом на мимовільне запам'ятовування навчального матеріалу особливо на перших порах. Невипадково основним видом діяльності на уроках іноземної мови у початковій школі є ігрова. Саме зацікавленість до навчального матеріалу стимулює пам'ять дитини та зумовлює накопичення іншомовного матеріалу [4].

Характерними ознаками уроку іноземної мови, згідно з комунікативним підходом, є такі:

- комунікативна поведінка вчителя на уроці та в позаурочній роботі;
- використання комунікативних завдань, що передбачають виконання навчальних дій у межах запропонованої ситуації, а також відтворюють реальну життєву ситуацію;
- скорочення кількості тренувальних мовних вправ, збільшення вправ мовленнєвої спрямованості;
- урахування індивідуальних особливостей особистості учня, взаємодія партнерства «учитель-учень», «учень-учитель» на уроках іноземної мови, що передбачає довірливе співробітництво вчителя з учнями на емоційному, змістовому та предметному рівнях, широке використання колективних, групових форм роботи на уроці;
- новизна освітнього процесу на уроках іноземних мов;
- вплив на мотивацію учнів до творення іншомовного спілкування, яке зумовлене потребою («я так хочу»), а не зовнішнім стимулом («мені треба»);
- проблемність мовленнєвих завдань (добір навчального матеріалу, постановка завдань має відбуватись з урахуванням необхідності сприяти формуванню пізнавальної самостійності учнів, розвитку їхнього креативно-критичного та логічного мислення) [4. с. 32-33].

Висновок

Отже, наступність у роботі дошкільної і початкової ланок освіти, зокрема іншомовної, передбачає орієнтацію на однакові методологічні підходи, принципи, змістові, методичні та організаційні особливості. Наступність навчальної діяльності, досліджуваної в умовах дошкільної та початкової шкільної освіти характеризується наступними чинниками: злагодженою роботою педагогів, спрямованою на формування знань, умінь та навичок старших дошкільників і першокласників на основі зв'язку та узгодження змісту, форм, методів та засобів навчання цих двох ланок освіти; взаємозв'язком провідних видів діяльності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, спрямованих на їх пізнавальний розвиток; здійснення наступності у психічному розвитку дитини при переході від дошкільного до молодшого шкільного віку з метою полегшення адаптації дітей до шкільного навчання після їхнього перебування у середовищі гри у ДНЗ.

Проблему наступності у навчанні іноземної мови між дошкільною і початковою ланками освіти намагаються практично вирішити в сучасних реаліях, про що свідчать новітні публікації та дослідження, спрямовані на практичне упровадження в дію розробок, присвячених принципу наступності. Вважаємо, що поступовий еволюційний розвиток іншомовного програмового забезпечення дошкільної освіти, вивчення програм суміжних ланок, методики роботи в них, взаємний обмін досвідом, подальший науковий пошук оптимальних шляхів удосконалення педагогічної роботи сприятливо впливатиме на якість реалізації наступності між дошкільною та початковою освітніми ланками.

Список використаних джерел

1. Богуш А. Наступність в роботі дошкільної і початкової ланок освіти в світлі Базового компоненту дошкільної освіти України (Коментар до базового компонента): / А. М. Богуш // Метод. рекомендації: у 3-х ч. – Частина III. – Запоріжжя: Акцент Інвест-Трейд, 2012. – 240 с.
2. Бондаренко Н., Ляшова Н. Духовність особистості / Н.Бондаренко, Н.Ляшова // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць [гол. редактор Г.П. Шевченко]. – Вип. 6(53). – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. – С. 19-29.
3. Коваленко О. Реалізація наступності дошкільної і початкової освіти / О.Коваленко // Реалізація наступності дошкільної і початкової освіти: збірник матеріалів [Редкол: К.І.Волинець, Г.Г.Кондратенко, Н.В.Кудикіна та ін.]. – К. : КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2009. – С.34-39
4. Лобода О.В. Методика навчання англійської мови дітей дошкільного віку / О. Лобода // Методика навчання англійської мови дітей дошкільного віку: навч.-метод. посібник. – К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 100 с.
5. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ.вищ.навч. закл. / О.В.Котенко, А.В.Соломаха [та ін.]. – К. : Київ. у-т ім. Б.Грінченка, 2013. –356 с.